

KARTA EWIDENCYJNA ZABYTKU NIERUCHOMEGO NIEWPISANEGO DO REJESTRU ZABYTKÓW

1. Nazwa

HISTORYCZNY UKŁAD RURALISTYCZNY
DAWNEJ WSI KOŚMIN

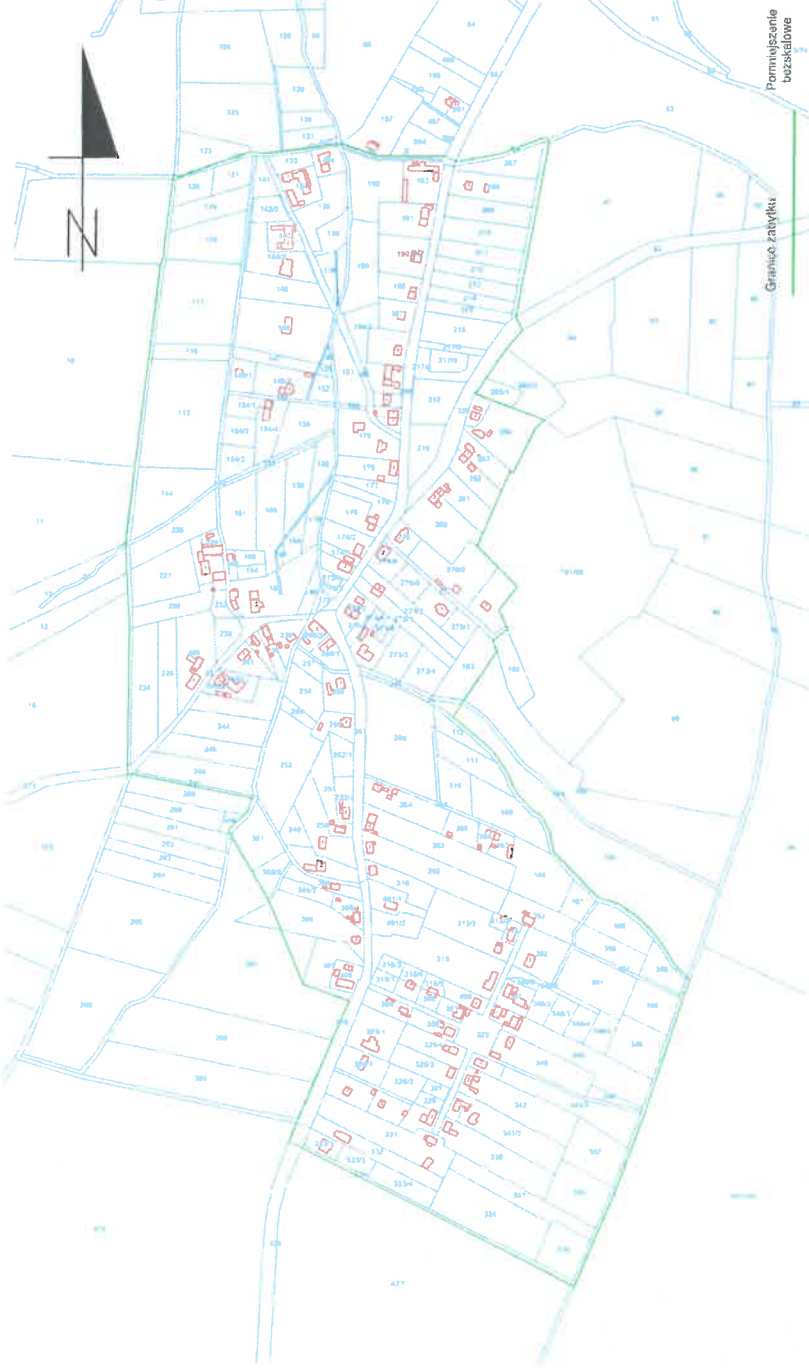
2. Czas powstania

XVIII w.

3. Miejscowość

KOŚMIN
(OBECNIE W GRANICACH
ADMINISTRACYJNYCH MIASTA
PIŁAWA GÓRNA)

9. Materiały graficzne



4. Adres (ulica, nr posesji)
ul. Kościńska, ul. Ludowa, ul. Rolnicza, ul. Lipowa

5. Przynależność administracyjna

województwo: **DOLNOŚLĄSKIE**

powiat: **DZIERŻONIOWSKI**

gmina: **PIŁAWA GÓRNA**

6. Współrzędne geograficzne

50°41'39"N 16°46'57"E

7. Użytkowanie obecne

MIESZKALNE

ROLNICZE

8. Stan zachowania

10. Istniejące zagrożenia, najpilniejsze postulaty konserwatorskie

NAZWA: *Schobengrund* (1701 r., 1945 r.), *Košmin* (1947 r.), od 1956 r. część Piławy Górnej.

HISTORIA:

Pierwotna osada w miejscu dawnej wsi Košmin, istniała zapewne już w końcu średniowiecza i została zniszczona w czasie trwania wojen husyckich. W 1764 r. obszar ten stał się częścią wsi Gmulin (dziś część Niemczy), zaś w 1790 r. zniszczony w czasie trwania wojen śląskich folwark, został przyłączony w granice osiedla Piława (*Gnadenfrei*). Odbudowę wsi zainicjował w 1795 r. baron Hans Ernst von Kottwitz, dzięki któremu w 1819 r. powstał nowy dwór z folwarkiem. Wówczas też właścicielem wsi i majątku został August Sadebeck. Wówczas też w Košminie wzniesionych zostało 17 domów. Od tego czasu, na terenie należącym do miejscowych dóbr, powstawały kolejne zabudowania mieszkalne. W 1821 r. przy zachodnim końcu wsi został założony cmentarz katolicki. W 1830 r. w Košminie wymieniono się 37 domów, dwór wraz z założeniem parkowym, szkołę ewangelicką, w której nauczał jeden nauczyciel (wzniesioną w 1825 r. na terenie majątku). Wówczas też w miejscowości zamieszkiwało 330 mieszkańców, w tym 74 katolików. W 1845 r. na terenie Košmina istniało już 41 domostw, zamieszkanym przez 352 mieszkańców, w tym 35 katolików. W miejscowości istniał również cmentarz, jak również funkcjonował wiatrak. Wśród mieszkańców wymieniono się wówczas 6 rzemieślników, kramarza i 5 handlarzy. W II połowie XIX w. Košmin zaczął się wyludniać, co spowodowane było upadkiem tkactwa chatupniczego, którym zajmowała się znaczna część mieszkańców. Dopiero w latach 70. XIX w. obserwuje się znaczny wzrost liczby mieszkańców, których w 1885 r. było 828 osób. Kolejno, aż do zakończenia II wojny światowej wieś znów się wyludniała. Na początku XX w. na terenie Košmina powstała kaplica wraz z domem dla sióstr zakonnych. W 1954 r. Košmin stał się częścią gromady Piława Górna. W 1956 r. Piława Górna stała się skonsolidowanym osiedlem, a Košmin został włączony jej granice i tak pozostał do dziś. W latach 80. XX w. dokonano znacznej przebudowy istniejącej tu kaplicy. W ostatnich latach na terenie dawnej wsi Košmin powstawać zaczęły nowe budynki mieszkalne, jednorodzinne. Osada ta nigdy nie posiadała typowego układu przestrzennego, zaś zabudowa kształtowała się przy kilku, krzyżujących się ulicach.

11. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

12. Opracowanie karty ewidencyjnej (autor, data i podpis)

20czerwiec 2023 r.

Kamili Pawłowski

ZAŁĄCZNIK DO KARTY EWIDENCYJNEJ

Nr 1

| | | | | |
|----------------|----------------|--|--|----------------------------------|
| 1. Miejscowość | KOŚMIN | 5. Nazwa zabytku (jak w karcie), adres | HISTORYCZNY UKŁAD RURALISTYCZNY DAWNEJ WSI KOŚMIN (OBECNIE W GRANICACH ADMINISTRACYJNYCH MIASTA PIŁAWA GÓRNA) | 6. Zawartość załącznika |
| 2. Gmina | PIŁAWA GÓRNA | | | ISTNIEJĄCE ZAGROŻENIA |
| 3. Powiat | DZIERŻONIOWSKI | | | POSTULATY KONSERWATORSKIE |
| 4. Województwo | DOLNOŚLĄSKIE | | | ŹRÓDŁA I LITERATURA |

ISTNIEJĄCE ZAGROŻENIA:

- przekształcenia istniejącego układu ruralistycznego wynikające z dużego rozwoju zabudowy usługowej i mieszkaniowej oraz infrastruktury użytkowej;
- modernizacja istniejącej, historycznej zabudowy z wykorzystaniem materiałów i rozwiązań ahistorycznych;
- brak działań zmierzających do zachowania historycznych budynków gospodarczych, mieszkalnych i ich rozbiórki.

POSTULATY KONSERWATORSKIE:

- zachowanie charakterystycznych cech układu ruralistycznego objętego ochroną konserwatorską;
- w przypadku nowych inwestycji zachowanie cech typowych architektury regionalnej, tj. bryły, formy elewacji i kształtów dachów, materiałów wykończeniowych;
- modernizacja istniejącej zabudowy mieszkalno-gospodarczej z poszanowaniem substancji zabytkowej, bryły i formy;
- lokowanie nowej zabudowy mieszkalnej w linii zabudowy historycznej;
- zachowanie historycznej zieleni wiejskiej;
- eliminacja elementów ahistorycznych, powstałych po 1945 r. niewpisujących się w historyczny układ ruralistyczny;
- lokowanie nowych obiektów handlowych i usługowych możliwie poza granicami układu ruralistycznego.

ŹRÓDŁA I LITERATURA:

- Knie J., *Alphabetisch-statistisch-topographische Uebersicht der Dörfer, Flecken, Städte und andern Orte der Königl. Preuß. Provinz Schlesien, Breslau 1830.*
- Knie J., *Alphabetisch-statistisch-topographische Uebersicht der Dörfer, Flecken, Städte und andern Orte der Königl. Preuß. Provinz Schlesien, 1845.*
- Meyer G., *Gnadenfrei. Eine Herrnhuter Siedlung des schlesischen Pietismus im 18. Jahrhundert, Hamburg 1950.*
- Schneek R., *Vergangenheit und Gegenwart von Peilau-Gnadenfrei, Reichenbach in Schlesien 1911.*
- *Słownik geografii turystycznej Sudetów, T. 21, Wzgórza Niemczańsko-Strzelińskie, Przedgórze Paczkowskie, A—M, red. M. Staffa, Wrocław 2008.*
- Zimmermann F.A., *Beyträge zur Beschreibung von Schlesien, T. 5, Brieg 1785.*

Kartografia

- Messtischblatt, Gnadenfrei 3135, 1926 r.

20 czerwiec 2023 r.

Opracowanie załącznika:
(data i podpis)

Kamil Pawłowski

dr Kamil Pawłowski

